

Nr 71

Utlåtande i anledning av väckta motioner om frivillig tilläggsjukpenning vid barnsbörd för hemarbetande kvinnor, studerande, m. fl.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 519 i första kammaren av fru *Olsson* och herr *Wikberg* samt nr 619 i andra kammaren och herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Johansson* i Växjö; ävensom

2) de likalydande motionerna nr 523 i första kammaren av herr *Petersson*, *Bertil*, m. fl. och nr 616 i andra kammaren av herr *Fagerlund* m. fl.

Motionsyrkandena

I *motionerna I: 519* och *II: 619* har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning av frågan om frivillig tilläggsjukpenning vid nedkomst för hemarbetande kvinnor och kvinnor arbetande i familjens eget företag i enlighet med i vad motionen anförts».

I *motionerna I: 523* och *II: 616* har yrkats, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsamt utredning syftande till att 3 kap. 13 § 'Lag om allmän försäkring' ändras så att även studerande kan komma i åtnjutande av tilläggsjukpenning vid barnsbörd».

Beträffande de skäl motionärerna anför till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till *motionerna II: 619* och *II: 616*.

Över *motionerna* har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från riksförsäkringsverket. Yttrande har vidare på utskottets begäran avgivits av Försäkringskassaförbundet.

Gällande bestämmelser

Kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa eller skulle ha varit inskriven om hon fyllt 16 år, har enligt lagen om allmän försäkring vid barnbörd rätt till *moderskapspenning*. Moderskapspenning utgör 900 kr. Vid flerbörd tillkommer 450 kr. för varje barn utöver ett. Av moderskapspenningen kan den försäkrade lyfta 300 kr. före nedkomsten,

dock tidigast 120 dagar före den beräknade tiden därför. Om en kvinna som har rätt till moderskapspenning skulle vara sjuk, är hon avstängd från rätt till grundsjukpenning fr. o. m. förlossningsdagen t. o. m. den tjugonionde dagen därefter.

Därest en kvinnlig försäkrad i anledning av barnsbörd avhåller sig från förvärvsarbete, har hon enligt 3 kap. 13 § lagen om allmän försäkring rätt till *tilläggsjukpenning*, även om sjukdom inte föreligger. En förutsättning är dock att hon omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst 270 dagar i följd varit placerad i sjukpenningklass nr 3 eller högre, d. v. s. haft minst 2 600 kronor i arbetsinkomst, eller skulle ha varit placerad i sådan sjukpenningklass, om hon fyllt 16 år. Tilläggsjukpenning som nu sagts utgår tidigast fr. o. m. den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och senast fr. o. m. förlossningsdagen så länge kvinnan utan avbrott avhåller sig från förvärvsarbete, dock högst för 180 dagar. Fr. o. m. den trettionde dagen efter förlossningsdagen utgår tilläggsjukpenning i anledning av barnsbörd endast under förutsättning att kvinnan har eller på grund av sjukdom är förhindrad att ha barnet i sin vård. Barntillägg utgår ej till sjukpenning vid barnsbörd.

I vissa fall kan enligt sjukförsäkringen försäkrade vara placerade i sjukpenningklass och sålunda berättigade till sjukpenning utan att uppfylla det generella minimivillkoret härför, nämligen en årsinkomst av förvärvsarbete om minst 1 800 kronor. Detta gäller gifta kvinnor som stadigvarande sammanbor med sina män samt vissa andra därmed jämställda kvinnliga försäkrade (den s. k. *hemmafruförsäkringen*). Sådan försäkrad är placerad i sjukpenningklass I, som berättigar till en sjukpenning av fem kronor om dagen.

Vid sidan av den allmänna försäkringen finns för kvinnor, som tillhör hemmafruförsäkringen eller skulle ha tillhört denna, om inte deras inkomster utgjort hinder därför, samt för vissa studerande en *frivillig sjukpenningförsäkring*. Bestämmelserna härom återfinns i *lagen om allmän försäkring* och i *kungörelsen om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa*. Försäkrade, som tillhör hemmafruförsäkringen, kan försäkra sig för sjukpenningtillägg om lägst en krona och högst 7 kronor för dag. Den sammanlagda sjukpenningen på grund av den allmänna och frivilliga försäkringen får dock icke överstiga tolv kronor om dagen. Försäkrad, som till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, inte eller allenast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, kan försäkra sig för sjukpenning jämte barntillägg eller tillägg till den sjukpenning han är berättigad till på grund av den obligatoriska försäkringen. Den frivilliga sjukpenningen får utgöra lägst fem kronor och högst tolv kronor om dagen, medan sjukpenningtillägget till den obligatoriska försäkringen får vara högst sju kronor om dagen. Den sammanlagda sjukpenningen får i intet fall överstiga tolv kronor om dagen. Den frivilliga

sjukförsäkringen utfaller endast vid sjukdom och sålunda ej i samband med barnsbörd.

Frivillig försäkring för hemmafruar kan tecknas med 3, 8, 33 eller 93 dagars karenstid. För studerande är alltid karenstiden 18 dagar. Viss möjlighet finns till kollektiv anslutning av medlemmar i en sammanslutning eller vid en undervisningsanstalt. Avgifterna för den frivilliga försäkringen erlägges direkt till vederbörande försäkringskassa. Till försäkringen utgår statsbidrag med 20 procent av kassans utgifter för sjukpenning och sjukpenningtillägg samt med 75 procent av dess utgifter för barntillägg.

Enligt *studiemedelsförordningen* kan studerande vid universitet och vissa därmed jämställda läroanstalter erhålla studiemedel, som i princip varje termin utgår med 70 procent av basbeloppet. Har den studerande barn, som icke fyllt sexton år, utgår barntillägg för varje barn med 12,5 procent av basbeloppet. Av studiemedlen är 875 kronor studiebidrag, som erhålles utan återbetalningsskyldighet. Resterande belopp skall i princip återbetalas.

Historik

Principerna för den nuvarande moderskapsförsäkringen drogs upp av *socialförsäkringsutredningen* i dess betänkande »*Moderskapsförsäkring m. m.*» (SOU 1954: 4). Utredningen föreslog bl. a. att en nybliven moder skulle ha rätt till moderskapspenning i form av grundpenning om 270 kronor och, om hennes inkomst av förvärvsarbete uppgick till minst 1 000 kronor årligen, moderskapspenning i form av tilläggspenning under 90 dagar. Tilläggspenningen anknöts beloppsmässigt till tilläggssjukpenningen. Utredningen undersökte ingående olika möjligheter att inom moderskapsförsäkringen skapa en motsvarighet till den frivilliga tilläggssjukpenningen. Härom anfördes bl. a.

Det synes till en början klart, att det skulle vara meningslöst att anordna en helt fristående frivillig moderskapsförsäkring, enär anslutning till en sådan försäkring sannolikt endast skulle kunna påräknas från kvinnor som hade anledning anta att de kunde bli havande inom en inte alltför avlägsen framtid.

Vid en sammankoppling med den frivilliga försäkringen för tilläggssjukpenning ställer sig saken visserligen något annorlunda, men även i sådant fall kommer de sannolika avgiftshöjningarna på grund av försäkringsbeståndets sammansättning att bli avsevärda. Detta skulle starkt hämma anslutningen till försäkringen från männens sida och från de kvinnor, som inte har anledning att räkna med havandeskap. Härigenom skulle vidare en önskvärd utbredning av den frivilliga sjukförsäkringen motverkas. De nämnda verkningarna kan tydligen mildras genom en begränsning till storleken av den frivilliga tilläggspenningen vid barnsbörd och genom höga statsbidrag till denna.

Utredningen gjorde vissa beräkningar med utgångspunkt från att den frivilliga tilläggspenningen vid moderskap fick uppgå till högst 3 kr. om dagen samt från att statsbidrag om 20 respektive 50 % utgick. Härvid räknades med olika alternativ dels i fråga om den procentuella anslutningen till den frivilliga försäkringen av män och kvinnor och dels i fråga om den andel av de anslutna kvinnorna, som kunde antas föda barn varje år. Beräkningarna redovisas i betänkandet på s. 101—103. Som exempel på de avgiftshöjningar, som skulle erfordrats för den beslutade frivilliga sjukförsäkringen om man med denna kombinerat en dylik frivillig moderskapsförsäkring, må nämnas, att avgiften för en sjukpenning av 3 kr. om dagen skulle — vid moderskapspenning med samma belopp under 90 dagar — ökat med 67 % (från ca 39 till ca 65 kr.) under vissa, inte osannolika förutsättningar rörande försäkringsbeståndets sammansättning m. m. Därvid räknades med 20 % statsbidrag till moderskapsförsäkringen och 3 dagars karenstid i sjukförsäkringen. Om statsbidraget höjdes till 50 %, skulle avgiftsökningen i det nämnda fallet blivit 42 % (från ca 39 till ca 55 kr.). Vid längre karenstid i sjukförsäkringen skulle avgiftsökningarna blivit väsentligt större.

Mot denna bakgrund yttrade utredningen vidare:

De i tabellerna redovisade siffrorna visar, att man även vid de gynnsammaste antagandena rörande sammansättningen av försäkringsstocken och födelsefrekvensen erhåller avgiftsförhöjningar, som inte kan accepteras för sjukförsäkringens del. Ett högt statsbidrag till dessa kvinnor kan även möta invändningar av statsfinansiell och principiell natur. Härtill kommer att det inte kan anses rimligt att de män, som är självständiga företagare och i denna egenskap sjukförsäkras sig frivilligt, skall bidra till kostnaderna för frivillig moderskapsförsäkring även för hustrur till dem som på grund av sin anställning är obligatoriskt sjukpenningförsäkrade.

Utredningen har alltså inte funnit det möjligt att låta den frivilliga försäkringen för tilläggsjukpenning även omfatta försäkring för moderskapspenning.

Konsekvenserna av det nu nämnda ståndpunktstagandet torde inte böra överdrivas. Det bör nämligen bemärkas, att den försäkringsmässiga moderskapshjälp som skall tillkomma alla kvinnor blir mer än fördubblad i jämförelse med moderskapshjälpen i de erkända sjukvårderna, varvid förmåner av fri vård och helt eller delvis fria resor vid förlossning inte bör förbises. Vidare finns alltså möjlighet att i fall av behov få den försäkringsmässiga hjälpen kompletterad med mödrahjälp.

Under *remissbehandlingen* av utredningens förslag framhölls från flera håll önskvärdheten av att det obligatoriska försäkringsskyddet kompletterades med en frivillig försäkring för moderskapspenning. Exempelvis ansåg *medicinalstyrelsen* en kompletterande frivillig försäkring principiellt lika befogad inom moderskapsförsäkringen som inom sjukförsäkringen. Styrelsen anförde härom.

Att utredningen dock avstått från att inom moderskapsförsäkringen föreslå en frivillig försäkring för tilläggspenning har huvudsakligen motiverats av tekniska och statsfinansiella hänsyn. Styrelsen anser för sin del så starka skäl tala för beredandet av möjlighet till en dylik tilläggsförsäkring också inom moderskapsförsäkringen att frågan härom bör upptagas till omprövning, varvid en sammankoppling av den frivilliga sjukpenningförsäkringen med en frivillig moderskapsförsäkring — ehuru med olika karenstid — synes böra bli föremål för ytterligare överväganden.

I *proposition nr 144 till 1954 års riksdag* lades fram förslag till moderskapshjälp. I propositionen, som i allt väsentligt byggde på socialförsäkringsutredningens betänkande, anförde föredragande departementschefen bl. a.

Utredningen har inte funnit det möjligt att skapa ett komplement till det obligatoriska försäkringsskyddet i form av en frivillig försäkring för moderskapspenning. Under remissbehandlingen har från några håll uttalats sympatier för en sådan. Jag delar emellertid utredningens uppfattning att det torde vara uteslutet att anordna en helt fristående frivillig moderskapsförsäkring. Den enda tänkbara möjligheten synes vara att komplettera den frivilliga sjukpenningförsäkringen enligt lagen om allmän sjukförsäkring med ett motsvarande skydd vid barnsbörd. Detta skulle dock — även om staten lämnade kraftigt stöd — medföra betydande höjningar av avgifterna inom den frivilliga sjukförsäkringen.

Uppenbarligen är det synnerligen angeläget, att den frivilliga sjukförsäkringen redan från början vinner största möjliga anslutning. Blir avgifterna jämförelsevis höga, sätter detta otvivelaktigt en stark hämsko på försäkringens utbredning. Man måste nämligen räkna med att många egna företagare under sådana förhållanden avskräckes från att teckna frivillig försäkring; och de kommer då att vid sjukdom ofta stå utan ett tillfredsställande ekonomiskt skydd. De finanspolitiska synpunkterna får ej heller släppas ur sikte. På grund härav och då den föreslagna obligatoriska försäkringens grundförmåner redan innebär högst avsevärda förbättringar av den ekonomiska hjälpen vid havandeskap och barnsbörd, anser jag mig i likhet med utredningen inte kunna förorda, att en frivillig försäkring avseende moderskapspenning införes.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen väcktes *motioner* (I: 481 och II: 623, I: 482 och II: 622 samt II: 634) i vilka det hemställdes, att riksdagen skulle begära en förnyad prövning av frågan om möjligheterna att komplettera moderskapshjälpen med en frivillig tilläggsförsäkring eller annan lämplig stödform.

Andra lagutskottet anförde i sitt av riksdagen godkända *utlåtande nr 32 år 1954*.

Avgiftshöjningarna inom den frivilliga sjukförsäkringen måste befaras verka starkt hämmande på anslutningen till denna. Särskilt skulle de ekonomiskt mindre väl ställda få sina möjligheter att begagna den frivilliga sjukförsäkringen beskurna, och icke minst skulle detta gälla för hemarbetande kvinnor, som icke har anledning att räkna med havandeskap. En frivillig moderskapsförsäkring synes därför utskottet icke kunna förordas. Det är enligt utskottets mening att anbefalla, att verkningarna av

de förbättringar i moderskapshjälpen, som enligt förslaget skall komma alla barnaföderskor till del, avvaktas innan frågan om anordnande av något ytterligare ekonomiskt stöd omprövas. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har uppnärksamheten riktad på detta spörsmål och upptager det till omprövning, om ytterligare stödåtgärder kommer att visa sig erforderliga. Utskottet avstyrker således motionärernas begäran om skrivelse i ärendet.

Socialpolitiska kommittén föreslog i sitt betänkande »Stöd åt barnaföderskor» (SOU 1961: 38) väsentliga förbättringar inom moderskapsförsäkringen. Sålunda föreslogs att grundpenningen skulle höjas från 270 kronor till 800 kronor samt att tilläggspenningen — till beloppet detsamma som tilläggssjukpenningen — skulle utgå under 180 istället för 90 dagar. Kommittén upptog inte till behandling problemet om frivillig tilläggspenning vid barnsbörd.

Socialpolitiska kommitténs förslag i nu förevarande hänseende genomfördes år 1962 i samband med antagandet av lagen om allmän försäkring, dock att grundpenningen bestämdes till 900 kronor. Genom lagen om allmän försäkring anslöts f. ö. självständiga företagare och fria yrkesutövare automatiskt till tilläggssjukpenningförsäkringen. Deras möjligheter till och behov av att som tidigare tillhöra den frivilliga sjukpenningförsäkringen bortföll därmed.

Proposition nr 90 med förslag till lag om allmän försäkring m. m. till 1962 års riksdag upptog inte heller spörsmålet om frivillig försäkring för tilläggspenning vid barnsbörd. I *motionerna I: 661* och *II: 874* som väcktes i anledning av propositionen hemställdes att riksdagen måtte besluta, att sjukpenningtillägg på grund av frivillig försäkring skulle kunna utgå under 30 dagar i anledning av barnsbörd, under förutsättning att kvinnan varit försäkrad för sjukpenningtillägg under en oavbruten tid av 1 1/2 år före nedkomsten eller från den tidpunkt då möjlighet förelegat för henne att vara försäkrad för sjukpenningtillägg, övergångsvis dock från den tidpunkt då ifrågavarande bestämmelser träder i kraft. I anslutning härtill hemställdes därjämte i *motionerna*, att riksdagen måtte besluta »att allmän försäkringskassa må erhålla statsbidrag med 50 procent av utgifterna för tilläggspenning vid nedkomst i de fall då tilläggspenningen utgivits på grund av frivilligt tecknad försäkring».

Andra lagutskottet, som behandlade proposition nr 90 i sitt *utlåtande nr 27 år 1962*, anförde om de båda nämnda *motionerna*.

Enligt utskottets uppfattning är förevarande motionsförslag behäftat med väsentliga svagheter. Det kan varken från principiella eller statsfinansiella synpunkter vara motiverat att för finansieringen av en frivillig försäkring anlita statsmedel i sådan omfattning som *motionärerna* förordat. Slutligen vill utskottet erinra om att ett förslag av liknande innebörd diskuterades i samband med moderskapsförsäkringens införande år 1954 men då förkastades. Utskottet avstyrker följaktligen förevarande motionsyrkande.

Riksdagen intog samma ståndpunkt som utskottet.

I *proposition nr 138 år 1964* med förslag till bl. a. *studiemedelsförordning* uttråde föredragande departementschefen bl. a.

Flera remissorgan har föreslagit ett högre barntillägg än det av utredningen förordade. I några remissyttranden har framförts tanken att barntillägget borde vara högre än det föreslagna under barnets första levnadsår. Jag kan för min del inte finna tillräckliga skäl att bestämma barntillägget till högre belopp än det som motsvarar t. ex. maximibeloppet för bidragsförskott. Att, såsom bl. a. Sveriges förenade studentkårer föreslagit, låta barntillägget utgå såsom ett särskilt skattefinansierat barnbidrag vid sidan av de allmänna barnbidragen skulle vara att speciellt gynna studentfamiljerna framför andra barnfamiljer. En sådan åtgärd är mig helt främmande.

I de i anledning av propositionen väckta *motionerna I: 810* och *II: 1002* anhölls om förnyad utredning rörande barntilläggens utformning i de fall då modern bedriver studier. I motionerna påpekades att studerande ej har möjlighet att utnyttja förvärvsavdrag vid beskattningen samt att studier ur denna synpunkt principiellt borde jämföras med förvärvsarbete.

Särskilda utskottet uttalade i sitt *utlåtande nr 1 år 1964*.

I likhet med departementschefen anser utskottet att barntillägget bör utgöra en del av de återbetalningspliktiga studiemedlen och inte ett extra barnbidrag utöver det allmänna barnbidraget. Det finns enligt utskottets uppfattning ej skäl att göra avsteg från denna princip för det fall att det är modern som studerar och uppbär studiemedel. De studerande mödrarnas behov av särskild hjälp för barnpassning m. m. bör tillgodoses i annan ordning.

Utskottet avstyrkte alltså motionerna. Riksdagen biföll utskottsutlåtandet i denna del.

Remissyttrandena

Remissinstanserna avvisar de i de båda motionsparen framställda förslagen. Beträffande motionerna I: 519 och II: 619, som syftar till genomförandet av en frivillig tilläggspenning för hemmafruar vid barnsbörd, anför *riksförsäkringsverket*.

Den frivilliga sjukpenningförsäkringen omfattar numera förutom studerande i huvudsak endast s. k. hemmafruar. Deras antal uppgår till omkring 140 000. Medelåldern är 48 år och ej fullt 40 % befinner sig i de barnafödande åldrarna (16—44 år). Åldersgruppen 20—29 år omfattar endast 4 à 5 % av hela antalet. Något mer än 1/3 av de frivilligt försäkrade kvinnorna har ett sjukpenningtillägg av endast 3 kr. och ungefär 1/4 är tillförsäkrade högsta möjliga tilläggsjukpenning 7 kr.

Riksförsäkringsverket anser att ersättning vid barnsbörd icke bör ingå i frivillig försäkring. I ett samhälle med allt större möjligheter till planerad familjebildning skulle inom en dylik försäkring de negativa konsekvenserna för övriga försäkrade kvinnor, som inte kan utnyttja försäkringen i denna del, bli alltför påtagliga och sannolikt oacceptabla för stora grupper. De

uttalade farhågorna för verkningarna av en frivillig moderskapsförsäkring torde därför icke vara överdrivna.

Fines behov föreligga att förbättra försäkringsförmånerna vid barnsbörd, synes enligt verkets mening erforderliga åtgärder böra vidtagas inom ramen för den obligatoriska försäkringen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts avstyrker verket det i motionerna gjorda utredningsförslaget.

Försäkringskassaförbundet konstaterar att socialförsäkringsutredningens slutsatser angående en kombinerad frivillig sjuk- och moderskapsförsäkring alltjämt är giltiga och att sålunda även vid de gynnsammaste antaganden rörande sammansättning av de försäkrade och födelsefrekvensen torde den avgiftshöjning som erfordras för en kombinerad försäkring inte kunna accepteras för sjukförsäkringens del. För att hålla avgifterna på en rimlig nivå skulle statsbidraget därför behöva sättas mycket högt, något som torde möta invändningar av såväl statsfinansiell som principiell natur.

Förbundet framhåller vidare de svårigheter som uppkommer ur kontrollsynpunkt och yttrar.

Den tilläggsjukpenning vid barnsbörd, som utgår enligt nu gällande bestämmelser, avser ju att ersätta arbetsinkomst som barnaföderskan förlorar och utgår endast för tid under vilken den försäkrade avhåller sig från förvärvsarbete. Kontroll av att den försäkrade avhåller sig från sitt vanliga förvärvsarbete kan ju lätt göras hos arbetsgivaren.

Möjligheterna till kontroll av att den försäkrade avhåller sig från sitt vanliga förvärvsarbete är däremot mycket ringa när det gäller de hemarbetande kvinnorna. Eftersom deras arbetsplats i vanliga fall är i hemmet är det omöjligt att bedöma storleken av bortfallet av husmoderns arbetsinsats i det enskilda fallet. Någon total arbetsoförmåga föreligger ju inte under den tid av sex månader som tilläggsjukpenning utgår vid barnsbörd.

Beträffande motionerna I: 523 och II: 616, som syftar till att studier skall jämföras med förvärvsarbete så att det blir möjligt att utge tilläggsjukpenning i anledning av barnsbörd till störande, framhåller båda remissinstanserna att tilläggsjukpenningen är avsedd att utgöra ersättning för mistad arbetsinkomst och att det därför ur principell synpunkt är betänkligt att låta tilläggspenning utgå, trots att något inkomstbortfall ej föreligger. Remissorganen påpekar att bifall till motionärernas förslag aktualiserar bl. a. de hemarbetande kvinnornas ställning i försäkringen. Riksförsäkringsverket framhåller att åtskilliga problem uppkommer genom motionärernas förslag. Vad som skall anses utgöra studier måste t. ex. klart fixeras. Likaså måste avgöras hur stor tilläggspenning som skall utgå då vederbörande vid havandeskapets början icke varit försäkrad för tilläggspenning. Försäkringskassaförbundet anser för sin del att det knappast är möjligt att konstruera en regel, som är administrativt godtagbar och som inte leder till missbruk av försäkringen i relativt stor omfattning. Riksförsäkringsverket ifrågasätter i sitt yttrande slutligen, om

inte problemet såvitt angår vissa studier bör lösas inom studiemedelsförordningens ram. Även försäkringskassaförbundet vill se problemet i ett större sammanhang och uttalar att frågan inte bör lösas separat utan att även övriga frågor, som berör de studerandes ställning och förmåner i den allmänna försäkringen, samtidigt blir föremål för utredning.

Utskottet

Enligt lagen om allmän försäkring erhåller kvinnlig försäkrad i samband med barnsbörd moderskapspenning med 900 kronor. Vid flerbörd tillkommer 450 kronor för varje barn utöver ett. Kvinna som i samband med barnsbörd avhåller sig från förvärsarbete har dessutom rätt till tilläggssjukpenning under förutsättning att hon före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten härför under minst 270 dagar i följd varit placerad i lägst sjukpenningklass 3, d. v. s. haft minst 2 600 kronor i årlig arbetsinkomst. Hemmafruar och studerande kan trots att de normalt saknar arbetsinkomst försäkra sig genom den frivilliga sjukförsäkringen. Denna försäkring utfaller ej i samband med barnsbörd.

Förevarande motioner behandlar hemmafruarnas och de studerandes förmåner i samband med barnsbörd. I motionerna I: 519 och II: 619 begäres skyndsamt utredning av frågan om frivillig sjukpenning vid nedkomst för hemarbetande kvinnor och kvinnor arbetande i familjens eget företag. Motionärerna föreslår bl. a. att i dessa fall statsbidrag skall utgå med 50 procent av kostnaderna.

I samband med att riktlinjerna för den nuvarande moderskapshjälpen drogs upp undersökte socialförsäkringsutredningen ingående möjligheten att låta den frivilliga sjukpenningförsäkringen utfalla även i samband med barnsbörd. Tanken avvisades av utredningen och sedermera av riksdagen med hänsyn till de stora avgiftshöjningar en sådan ordning skulle medföra och med hänvisning till att anslutningen till den frivilliga försäkringen av dem som endast var intresserade av sjukförmånerna skulle hämmas. År 1962 i samband med införandet av lagen om allmän försäkring väcktes motioner av ungefär samma innebörd som motionerna I: 519 och II: 619. Andra lagutskottet avstyrkte motionerna med hänvisning bl. a. till att det från varken principiella eller statsfinansiella synpunkter var motiverat att för finansiering av en frivillig försäkring anlita statsmedel i sådan omfattning som motionärerna förordat.

I likhet med riksförsäkringsverket och Försäkringskassaförbundet, vilka yttrat sig över de nu förevarande motionerna, anser utskottet att de skäl som tidigare anförts mot att sammanföra en frivillig moderskapsförsäkring med den frivilliga sjukförsäkringen alltså är bärande. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna I: 519 och II: 619.

Motionerna I: 523 och II: 616 syftar till lagändring så att studerande i samband med barnsbörd skall kunna komma i åtnjutande av tilläggssjukpenning enligt den allmänna sjukförsäkringen. Beträffande dessa motioner vill utskottet erinra om att syftet med tilläggssjukpenningen till förvärvsarbete mödrar i samband med barnsbörd är att kompensera dessa kvinnor för inkomstbortfall och därigenom bereda dem tillfälle att under barnets första levnadstid vistas hemma. Icke förvärvsarbete studerande förlorar ingen arbetsinkomst i samband med barnsbörd, och det skulle då, såsom riksförsäkringsverket och Försäkringskassaförbundet framhållit, ur principiell synpunkt vara betänkligt att låta tilläggssjukpenning utgå. De problem som uppstår för studerande nyblivna mödrar och som främst torde gälla barnpassning o. d. får lösas i annan ordning. Utskottet anser det inte heller lämpligt att såsom föreslås i motionerna uppmjuka 270-dagarsregeln så att studier under denna tid skall anses jämställt med förvärvsarbete. En sådan ändring av regeln skulle medföra risker för missbruk och därjämte skapa besvärliga administrativa problem. Av det sagda framgår att utskottet inte anser sig kunna biträda motionerna I: 523 och II: 616.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

A) att motionerna I: 519 och II: 619 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

B) att motionerna I: 523 och II: 616 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 november 1965

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand, fru Carlqvist, herrar Lars Larsson, Eric Carlsson, Edström*, fru Nilsson, herrar Erik Filip Petersson och Hübinette;

från andra kammaren: fru Ekendahl, fröken Sandell, herrar Johansson i Södertälje, Fredriksson, Jönsson i Ingemarsgården, Ringaby, Jonsson och Elmstedt.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

vid utskottets hemställan under A) av herrar *Eric Carlsson* och *Elmstedt* vilka ansett,

a) att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar å s. 9 med orden »I samband med» och slutar med orden »bifall till motionerna I: 519 och II: 619» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet anser det otillfredsställande att frågan om ekonomisk ersättning vid barnsbörd för hemarbetande kvinnor och särskilt för dem som arbetar i familjens eget företag inte har kunnat lösas. Dessa kvinnor får vidkännas ett inkomstbortfall som kan vara betydande, varför det är angeläget att frågan snarast kommer under utredning. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionerna I: 519 och II: 619.»

b) att utskottet under A) bort hemställa,

»att riksdagen med bifall motionerna I: 519 och II: 619 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av frågan om frivillig sjukpenning vid nedkomst för hemarbetande kvinnor och kvinnor arbetande i familjens eget företag.»